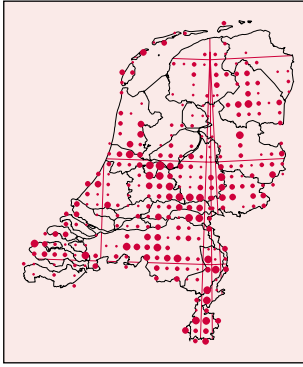
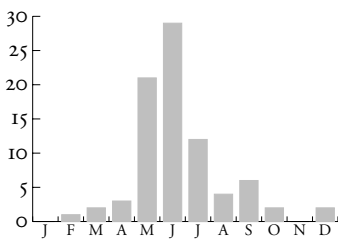

Figuur 236

Acupalpus: aantal soorten per hok, 7 klassen (1-8 soorten).

317 *Acupalpus brunnipes*

GENUS ACUPALPUS

soorten 317-324

Zeer kleine soorten, van ca. 3 tot 4,5 mm, meestal zwart met gelige vlekken.

Areaal

Wereldwijd meer dan 100 soorten in vele zoögeografische regio's (HURKA 1996), waarvan ca. tien soorten in Noord-Amerika (BALL 1960) en meer dan 35 in het (West-)Palearctisch gebied. Europa telt ruim 30 soorten (TURIN 1981) en Nederland acht (fig. 236).

Oecologie

Oeversorten van vooral stilstaande wateren. *Acupalpus*-soorten komen vooral voor in moerassen en rietlanden met leemachtige of kleiige bodem. Ordinatie zie fig. 237.

Biologie

Dag- of nachtactief. Voortplanting bij de meeste soorten in het voorjaar. Over het algemeen goede vliegers.

Taxonomie

Tien Midden-Europese soorten zijn opgenomen in de tabel van Freude et al. (1976).

317 *Acupalpus (Acupalpus) brunnipes*

Areaal

Europese soort. In hoofdzaak West-Europa, Noord-Afrika en de Azoren. Naar het oosten tot Oekraïne en Griekenland. **Areaalkarakteristiek:** 9, Nederland: submarginaal.

Voorkomen

In Nederland zeer verspreid, slechts incidenteel waargenomen. Op de Britse Eilanden alleen zeer plaatselijk in Zuid-Engeland, recent alleen van Dorset (LUFF 1998), op de waarschuwingslijst (HYMAN 1992). Niet in Denemarken. In Fennoscandië alleen incidenteel in het zuiden van Zweden

(LINDROTH 1945, 1986). In Duitsland zeldzaam maar verbreid, vooral in veengebieden, met name in het Rheinland (HORION 1941, 1954). Niet op de faunalijsten van Berlijn (BARNDT ET AL. 1991) en Bremen (MOSSAKOWSKI 1991), wel op de Rode Lijsten van Schleswig-Holstein, Mecklenburg-Vorpommern, Sachsen, Thüringen, Bayern en Baden-Württemberg (TRAUTNER & MÜLLER-MOTZFELD 1995). In Zwitserland slechts één waarneming (MARGGI 1992), aldaar op de Rode Lijst. In België vooral vroeger tamelijk verbreid, recentelijk alleen in het noorden; op de Rode Lijst van Vlaanderen (DESENDER ET AL. 1995).

Status: het aantal waarnemingen van deze soort is met name in België duidelijk teruggelopen (DESENDER & TURIN 1986, 1989).

Oecologie

In mos, vooral rottend en afstervend veenmos (*Sphagnum*), nabij water aan de randen van venen (HORION 1959, LINDROTH 1974, 1986). Soort van het laagland (BURMEISTER 1939). Voornamelijk in moerassige gebieden, tussen plantenmateriaal, aan spoelsel, op spaarzaam begroeide bodem; in Zwitserland maximaal tot ca. 600 m (MARGGI 1992). Volgens Hyman (1992) ook in zoutmoerassen.

Vangpotten. Groep: Z(H) (3 series, 7 individuen). De weinige vangsten komen uit natte rietlanden en van jonge drooggevalle gronden [28, 30]. De soort komt waarschijnlijk vooral voor op plaatsen waar vangpotten slecht functioneren. **Eurytopie:** 2 (PRES = 0,06 en SIM = 0,34). **Bodem, Vocht en Begeleiders:** onvoldoende gegevens.

Biologie

Waarschijnlijk in hoofdzaak nachtactief. Voortplanting in het voorjaar. De larve is onbekend.

Dispersie: macropter. Vliegwaarnemingen o.a. uit Drenthe: april 1, mei 8 (TVH). Meermalen gerapporteerd als een soort die op licht vliegt (BURMEISTER 1939, HYMAN 1992). Volgens Desender et al. (1995) in voedselarme biotopen op zandgronden en in pionierssituaties.

Bedreiging

De bedreiging ligt waarschijnlijk in het verdwijnen van natte heiden en veengebieden. Hyman (1992) noemde ook het inpolderen van kwelders en het aanleggen van kustverdedigingswerken als mogelijke bedreigingen. Over de waarde als indicatorsoort zijn onvoldoende gegevens beschikbaar. Desender et al. (1995) noemen het verdwijnen van droge, schrale graslanden en natuurlijke successie als bedreiging.

Taxonomie

Luff (1998) wijst op de mogelijke verwarring met *A. dubius*, en adviseert grote voorzichtigheid bij de determinatie.

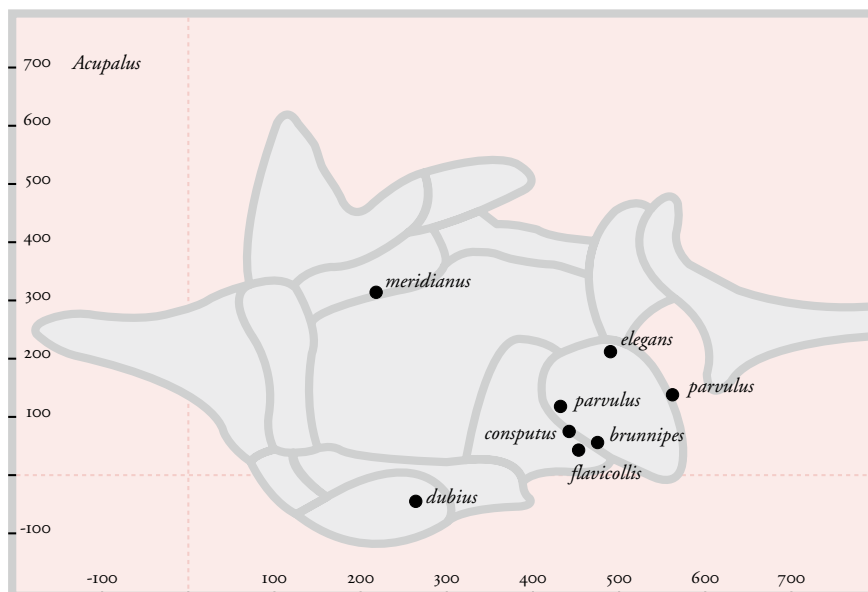
318 *Acupalpus (Acupalpus) consputus*

Areaal

West-Palearctische soort. Europa, behalve het noorden en het zuiden. Naar het oosten tot Zuid-Rusland, Klein-Azië, de Kaukasus en Centraal-Azië. **Areaalkarakteristiek:** 2, Nederland: subcentraal.

Figuur 237

Ordinatie van *Acupalpus*.

Voorkomen

In Nederland vooral in het fluviatiele gebied, inclusief Zuid-Limburg. Verder verspreid over het land. Op de Britse Eilanden zuidelijk en oostelijk, van Yorkshire tot Zuid-Wales (LUFF 1998). Er zijn ook drie recente waarnemingen uit Ierland (ANDERSON 1981). Voor Groot-Brittannië op de waarschuwingslijst van Hyman (1992). In Denemarken zeer zeldzaam op Jutland maar meer verbreid op de eilanden (BANGSHOLT 1983). In Zweden verbreid maar zeer plaatselijk in het zuiden, op Öland en Gotland, verder in Fennoscandië alleen zeer incidenteel in het zuiden van Finland (LINDROTH 1945, 1986). In Duitsland verbreid maar zeldzaam en plaatselijk, met name in het westen en zuiden, voor diverse gebieden op de Rode Lijst (HORION 1941, TRAUTNER & MÜLLER-MOTZFELD 1995). Niet op de faunalijs van Bremen (MOSSAKOWSKI 1991). In Zwitserland alleen in de omgeving van Genève en een enkele vindplaats in het uiterste noordwesten (MARGGI 1992). Aldaar op de Rode Lijst. In België beperkt tot het lage westen (DESENDER 1986).

Status: in het aantal waarnemingen zijn in Nederland en het omliggend gebied geen grote veranderingen te zien (DESENDER & TURIN 1986, 1989).

Oecologie

Hygrofiel. Een stenotope oersoort van voornamelijk stilstaand water die leeft aan de randen van vaak zeer kleine plassen en poeltjes, vaak op plaatsen die in de zomer opdrogen (LINDROTH 1974, 1986, LUFF 1998). Vooral op humusrijke, kleiachtige bodem met een goede beschaduwing van loofbomen in niet te dichte bossen. Ook in graslanden met struweel, op open plekken in de vegetatie. Een bewoner van het laagland, soms in gezelschap van *Acupalpus exiguus*, *Platynus livens* en *Pterostichus anthracinus* (BURMEISTER 1939, MARGGI 1992).

Vangpotten. Groep: Z(H) (1 serie, 5 individuen). Te weinig vangsten voor een zinvolle interpretatie. Deze soort van natte terreinen is zeer waarschijnlijk sterk ondervertegenwoordigd in het vangpotmateriaal (vergelijk de vangsten uit raamvallen in Drenthe).

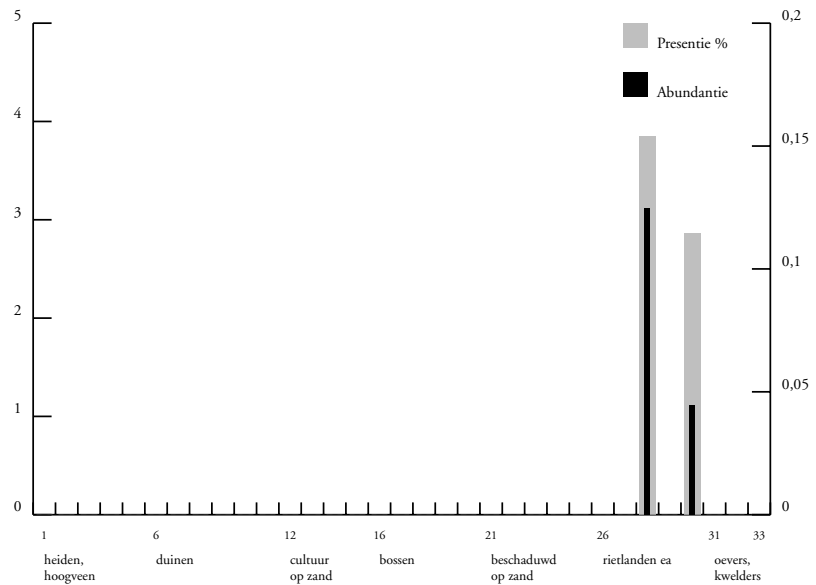
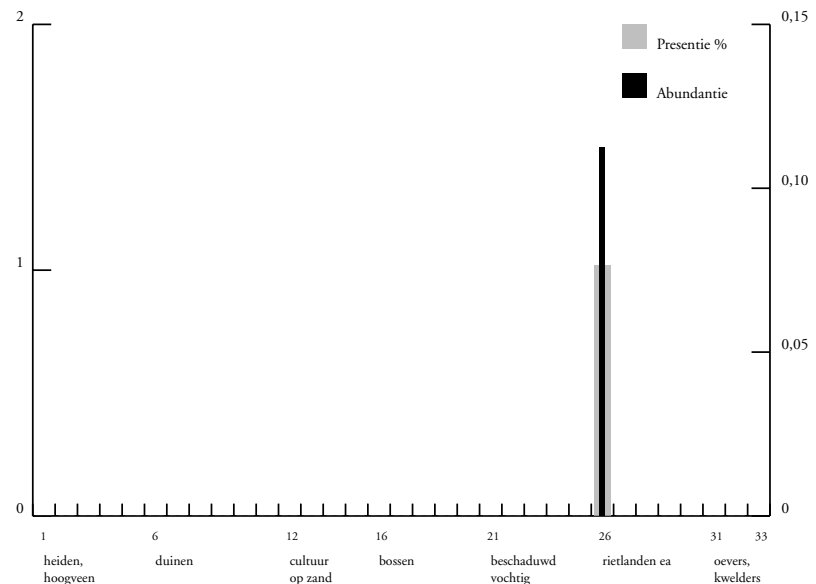
Biologie

Dagactief volgens Burmeister (1939), maar in elk geval ook 's nachts actief (zie onder). Voortplanting in het voorjaar met een top in mei. Overwintering als imago. De larve is onbekend.

Dispersie: macropter. Aangepast aan zeer tijdelijke, instabiele biotopen. Alle dieren die door Desender (1989A) werden onderzocht, hadden optimaal ontwikkelde vleugels en volledig ontwikkelde vliegspieren. Vliegwaarnemingen zijn bekend: april 1, mei 11, juni 1, juli 1, augustus 6 (TVH). Enkele malen op licht gevangen (KA). Niettemin nog niet in de IJsselmeerpolders aangetroffen.

Bedreiging

Het beeld betreffende een eventuele achteruitgang is onduidelijk. Volgens Hyman (1992) schuilt het gevaar voornamelijk in ontwikkelingen in de recreatie en het verdwijnen van kleiputten. Voor een oordeel over de bruikbaarheid als indicator, is de beschikbare informatie onvoldoende. Mogelijk bruikbaar in combinatie met andere soorten, zoals de bovengenoemde geleiders.

317 *Acupalpus brunripes*318 *Acupalpus consputus*

319 *Acupalpus (Acupalpus) dubius*

Synoniem

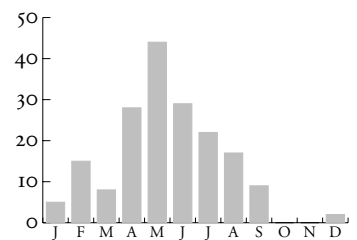
Acupalpus luteatus sensu Everts (1903).

Areaal

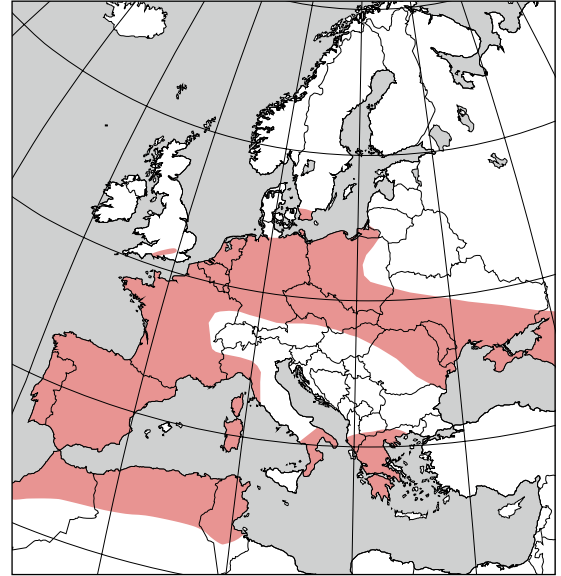
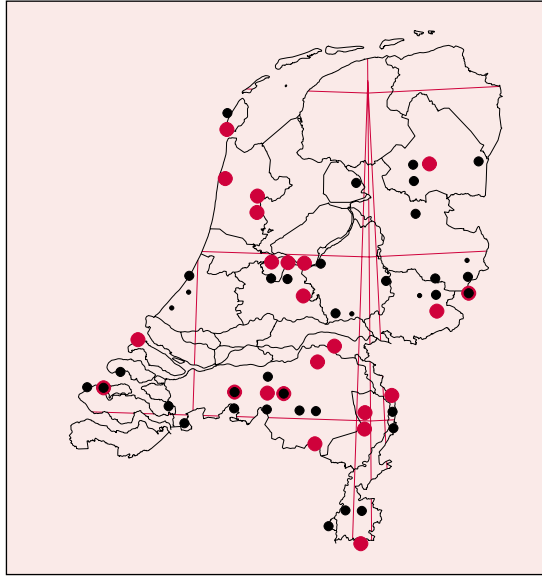
Europese soort. Van West-Europa via Midden-Europa, naar het oosten tot Estland en de Kaukasus. Ook op Sicilië, Madeira en de Azoren. **Areaalkarakteristiek:** 2, Nederland: subcentraal.

Voorkomen

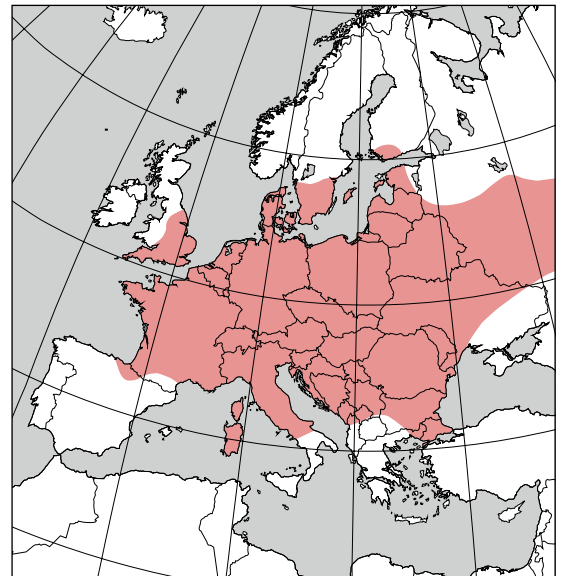
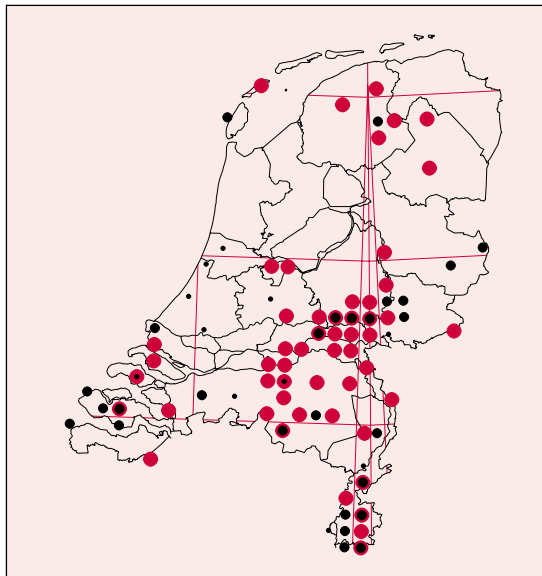
In Nederland zeer verspreid, zonder duidelijk patroon. Vrijwel niet in de kleigebieden (O.A. RECLAIRE & VAN DER WIEL 1946). Op de Britse Eilanden de meest algemene soort van het genus, verbreid tot Yorkshire, noordelijker zeer plaatselijk (LUFF 1998). Slechts zeer weinig Schotse en Ierse waarnemingen. In Denemarken zeer zeldzaam, slechts enkele waarnemingen (BANGSHOLT 1983). In Zweden zeer plaatselijk in het zuiden,

318 *Acupalpus consputus*

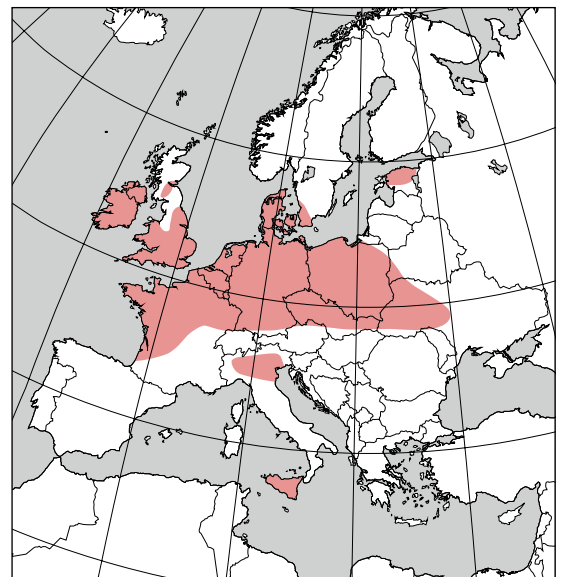
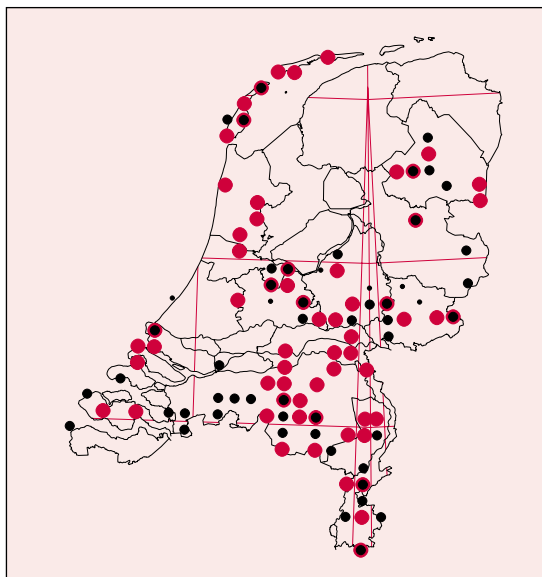
317 *Acupalpus brunnipes*

318 *Acupalpus consputus*

319 *Acupalpus dubius*

maar soms in aantal, verder niet in Fennoscandië (LINDROTH 1945, 1986). In Duitsland verbreid o.a. in veengebieden in het Rheinland (HORION 1941, 1954, 1957). In Berlijn (BARNDT ET AL. 1991) en Baden-Württemberg (TRAUTNER 1992B) op de Rode Lijst, evenals in de meeste andere gebieden (TRAUTNER & MÜLLER-MOTZFELD 1995). In Zwitserland pas vanaf 1946 bekend, weinig waarnemingen, van Genève tot aan de Bodensee (MARGGI 1992). Op de waarschuwingslijst in Zwitserland. In België verbreid in het westen, maar zeldzaam in het noordoosten en praktisch ontbrekend in het zuidoosten en Luxemburg (DESENDER 1986).

Status: het aantal vindplaatsen in Nederland en het omliggend gebied is gemiddeld vrij stabiel gebleven.

Oecologie

Hygrofiel. Vrij eurytoop. Op vochtige, min of meer beschaduwde bodem, zowel klei als veen en zand (LINDROTH 1974, 1986). Meestal aan de oevers van poelen en zowel in vrij open terreinen als in bossen, tussen bladeren en mos. In hoofdzaak in het laagland. In Midden-Europa in leemgroeven aan het water of in veenmos (*Sphagnum*), of in rietlanden tussen dood plantenmateriaal (MARGGI 1992). Horion (1954) gaf een voorkeur aan voor veen en noemde hem met *A. brunripes* en *A. flavicollis* zelfs 'tyrfofiel'. Ook Den Boer (1977) en Barndt et al. (1991) noemden hem als een soort van open veen.

Vangpotten. Groep: A1 (7 series, 43 individuen). De vangsten komen vooral van heideterreinen [2-4], met het accent op vochtige heiden met *Erica* [3]. Een vrij hoge score vinden we ook in de categorie van de ruderaal terreinen [24]. **Eurytopie:** 3 (PRES = 0,12 en SIM = 0,48). **Bodem:** veen. **Vocht:** 5. **Begeleiders:** onvoldoende gegevens.

Biologie

Dagactief. Voortplanting in het voorjaar met imago-overwintering. De larve is onbekend.

Dispersie: macropter. De vleugelontwikkeling ligt iets beneden het optimum en de vliegspieren zijn niet altijd functioneel (DESENDER 1989A). Verscheidene vliegwaarnemingen zijn bekend. Ook in aanspoelsel aan de kust (LINDROTH 1974, 1986).

Bedreiging

Over bedreiging en indicatieve waarde is de informatie onvoldoende.

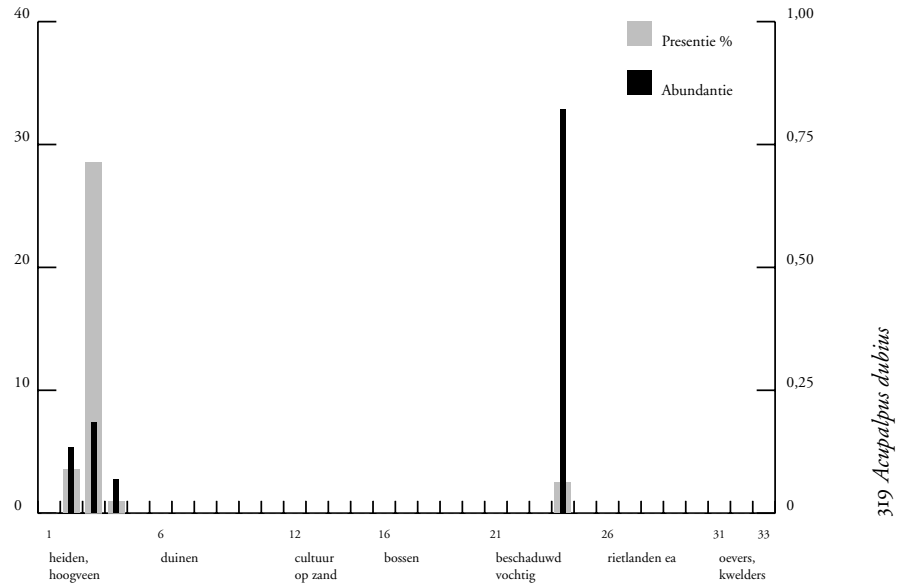
320 *Acupalpus (Acupalpus) elegans*

Areaal

West-Palearctische soort. Vanaf het zuiden van Fennoscandië tot in het Mediterrane gebied, inclusief geheel Noord-Afrika. Naar het oosten tot de Kaukasus en de Kaspische Zee. **Areaalkarakteristiek:** 8, Nederland: subcentraal.

Voorkomen

In Nederland een uitgesproken zeldzame soort. Slechts zeer incidenteel aangetroffen, waarvan twee, relatief recente, vangsten in de IJsselmeerpolders (1972) en de Lauwersmeerpolder (1969). Op de Britse Eilanden oorspronkelijk zeer beperkt aan de kust van Kent en bij het estuarium van de Theems; de laatste vangst dateert van 1952 (KENT: WICHER

1958, LUFF 1998). Thans in Groot-Britannië als uitgestorven op de Rode Lijst van Hyman (1992) die ook een uitgebreid overzicht van de faunistiek geeft. Van Denemarken zijn alleen twee oude vangsten uit Seeland bekend (BANGSHOLT 1983, LINDROTH 1986). Niet in Fennoscandië. In Duitsland in de meeste gebieden op de Rode Lijst (TRAUTNER & MÜLLER-MOTZFELD 1995). Niet bekend van de Duitse noordkust; Horion (1941, 1959) noemde echter een reeks van zilte gebieden in het Europese binnenland vanaf Zuid-Rusland, via Slowakije, Bohemen, Polen en Oostenrijk (Neusiedlersee), Duitsland (Mittelbe, Thüringen) tot Oost-Frankrijk (Lotharingen). Verder niet in Midden-Europa. Niet bekend van België. Alleen talrijk in het Mediterrane gebied.

Status: ondanks de grote zeldzaamheid, blijkt het aantal waarnemingen voor en na 1950 in Nederland ongeveer gelijk te zijn. Voor het overige gebied wordt echter achteruitgang of uitsterven gemeld (O.A. HORION 1959).

Oecologie

Halobiont. De soort wordt gevonden op zoute bodem, voornamelijk aan de kust in kwelders en estuaria, met name onder aanspoelsel en dood plantenmateriaal op schorren (LINDROTH 1974, 1986, BURMEISTER 1939). Volgens Burakowski (1957A) niet aan de kust van de Oostzee wegens het te lage zoutgehalte.

Vangpotten. Groep: Z(H) (2 series, 2 individuen). De vangsten komen van zilte plaatsen. Op de plaats in Zuidelijk Flevoland waar hij gevangen werd, kwamen nog enkele andere halofiele soorten voor, zoals *Amara convexuscula* en *Anisodactylus poeciloides*. **Eurytopie:** 3 (PRES = 0,06 en SIM = 0,46). **Bodem, Vocht en Begeleiders:** onvoldoende gegevens.

Biologie

Nachtactief? Voortplanting in het late voorjaar en de zomer. Volgens Burmeister (1939) ontwikkelt de larve zich pas vanaf de late zomer. De larve is echter nog niet beschreven.

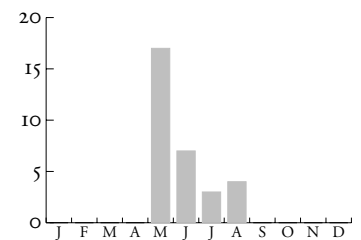
Dispersie: waarschijnlijk macropter. Burmeister (1939) meldde dat de soort graag 's avonds vliegt, maar noemde geen bronnen.

Bedreiging

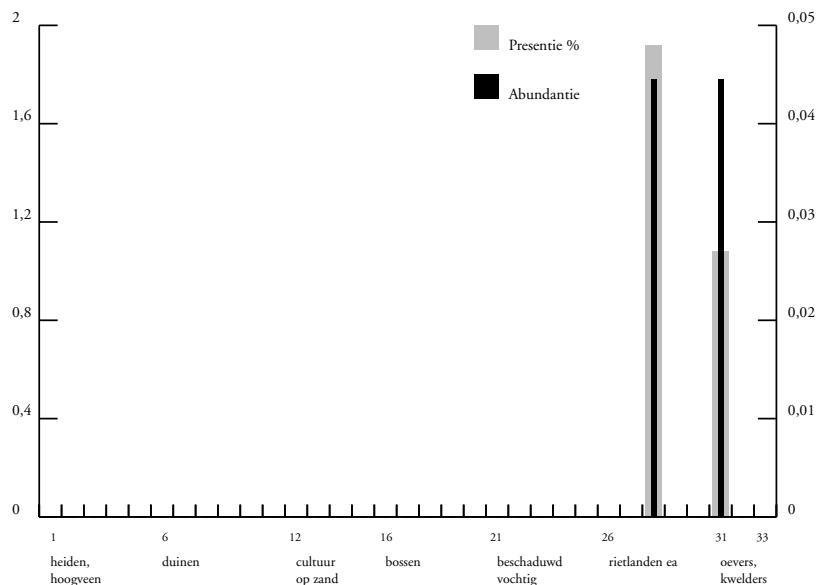
Het is niet onwaarschijnlijk dat deze soort, die in noordelijk

319 *Acupalpus dubius*

320 *Acupalpus elegans*

320 *Acupalpus elegans*

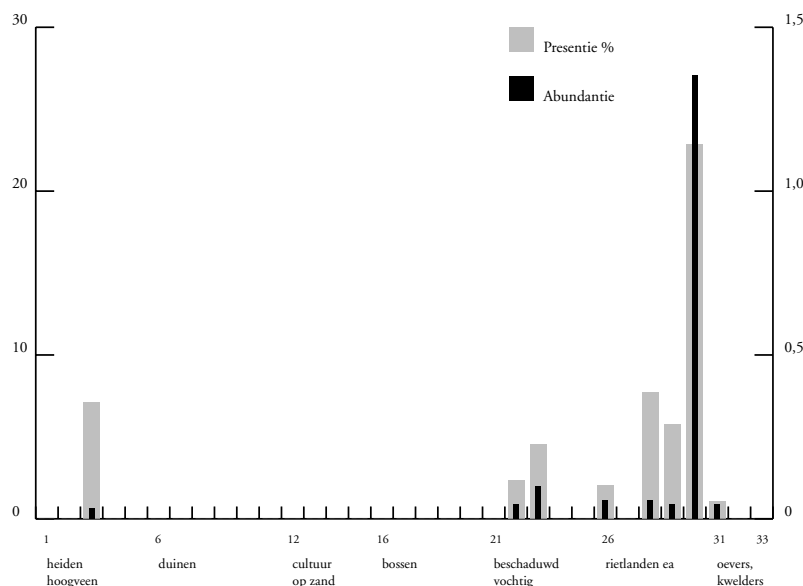
ge tijd een zeer algemene soort in de IJsselmeerpolders. Op de Britse Eilanden zuidelijk en oostelijk, van Yorkshire tot Zuid-Wales, niet in Ierland (LUFF 1998). Voor Groot-Brittannië op de waarschuwingslijst (HYMAN 1992). In Denemarken verspreid in het oostelijke deel van Jutland en verbreed op de eilanden (BANGSHOLT 1983). In Zweden zeer plaatselijk in het zuiden, niet op de hogere gronden (LINDROTH 1945, 1986). Niet in Noorwegen. In Finland zeldzaam in het zuiden, voornamelijk aan de kust. In Duitsland over het gehele gebied, in het noorden en oosten algemener, maar in het westen en zuiden incidenteel en zeldzaam (HORION 1941). Voor diverse gebieden op de Rode Lijst (TRAUTNER & MÜLLER-MOTZFELD 1995). In Zwitserland alleen bij Genève (MARGGI 1992) eveneens op de Rode Lijst. In België voornamelijk in het westen, maar zeldzaam (DESENDER ET AL. 1995).

Status: het aantal waarnemingen van deze soort is, met name in Nederland en Denemarken, gedaald (DESENDER & TURIN 1986, 1989).

Oecologie

Hygrofiel. Een soort van moerassige, beschaduwde terreinen, vooral langs kleine watertjes, op vochtige kleibodem, niet zelden aan de kust, onder aanspoelsel langs de zoutwaterlijn (LINDROTH 1974, 1986, LUFF 1998). In Denemarken ook op veen, in broekbossen. Een uitgesproken laaglandsoort, volgens Burmeister (1939) vaak aangetroffen in veenmos (*Sphagnum*) of tussen andere mossoorten. Den Boer (1977) noemde hem een soort van instabiele natte terreinen in een, bij voorkeur, bosrijke omgeving. Mandl (1978) noemde hem paludicol en ook halofiel, hetgeen in overeenstemming is met de resultaten uit Nederlandse vangpotten.

Vangpotten. Groep: H2 (22 series, 674 individuen). De vangsten komen vooral van rietlanden en akkers in de IJsselmeerpolders [28-30]. Verder marginaal in andere vochtige terreintypen, zoals *Erica*-heiden [3], nat bos en struweel [22-23]. **Eurytopie:** 2 (PRES = 0,24 en SIM = 0,10). **Bodem:** zee-klei. **Vocht:** 4. **Begeleiders:** *Pterostichus niger* 100% (3,4%), *Pterostichus strenuus* 95,5% (3,3%), *Pterostichus vernalis* 95,5% (4,1%), *Bembidion assimile* 90,9% (13,5%), *Loricera pilicornis* 90,9% (2,9%), *Pterostichus melanarius* 90,9% (4%), *Pterostichus nigritar/rhaeticus* 86,4% (4,4%), *Stenolophus mixtus* 86,4% (15,3%), *Amara communis* 81,8% (2,6%), *Amara plebeja* 81,8% (3,9%), *Blemus discus* 81,8% (10,2%), *Trechus quadristriatus* 81,8% (4%), *Anisodactylus binotatus* 77,3% (7,3%), *Bembidion tetracolum* 77,3% (5,8%) en *Dyschirius globosus* 72,7% (3,6%).

321 *Acupalpus exiguus*

Europa slechts marginaal voorkomt, bedreigd is. Goede gegevens ontbreken echter. Waarschijnlijk betreft het in onze streken incidentele en weinig stabiele uitlopers aan de noordkant van het verspreidingsgebied, die periodiek door klimatologische oorzaken kunnen verdwijnen.

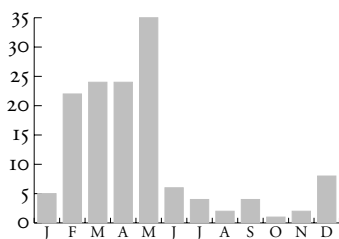
321 *Acupalpus (Acupalpus) exiguus*

Areaal

Palaearctische soort. Van West-Europa tot de Kaukasus en Oost-Siberië, niet in het noorden. Nog niet bevestigd voor het Iberisch Schiereiland en de Balearen (ZABALLOS & JEANNE 1994), maar wel bekend van de Canarische Eilanden en Madeira (MACHADO 1992). **Areaalkarakteristiek:** 9, Nederland: subcentraal.

Voorkomen

In Nederland zeer verspreide waarnemingen. Recentelijk bij meer gerichte zoekacties in vochtige en natte terreinen vaak gevonden, met name in het zeekleidistrict. Gedurende lan-

321 *Acupalpus exiguus*

Biologie

Waarschijnlijk zowel dag- als nachtactief. Voortplanting relatief vroeg in het voorjaar, met een top in april-mei. Larvale ontwikkeling al vanaf april (BURMEISTER 1939). Overwintering als imago, o.a. in holle rietstengels. In gevangenschap bleek hij in leven te kunnen worden gehouden met haver-vlokken. De larve is onbekend.

Dispersie: macropteer. Vliegwaarnemingen o.a. uit Drenthe: mei 3, juni 1, juli 1 (TVH). Volgens Burmeister (1939) zowel overdag als 's avonds vliegend waargenomen. Hoewel jarenlang een talrijke soort in de IJsselmeerpolders, werd hij recentelijk niet meer gevonden op akkers in Zuidelijk Flevoland (SIEPEL ET AL. 1996). In Scandinavië geregeld aangetroffen in aanspoelsel aan de kust (LINDROTH 1986).

Bedreiging

Informatie over deze soort is zowel in faunistisch als in oecologisch opzicht gebrekkig, waarschijnlijk door de relatieve onderbemonstering van natte milieus. Een mogelijke bedreiging kan liggen in het reguleren van rivieren, het aanleggen van kustverdedigingswerken en inpolderingen van kwelders (HYMAN 1992). De soort kan in combinatie met andere soorten wellicht gebruikt worden als indicator bij het opsporen van bijzondere vochtige terreinen. De informatie hierover is echter ontoereikend.

322 *Acupalpus (Acupalpus) flavicollis*

Areaal

West-Palearctische soort. In Europa, behalve het noorden en het zuiden, naar het oosten tot Rusland, Oekraïne, Klein-Azië en de Kaukasus. **Areaalkarakteristiek:** 2, Nederland: submarginaal.

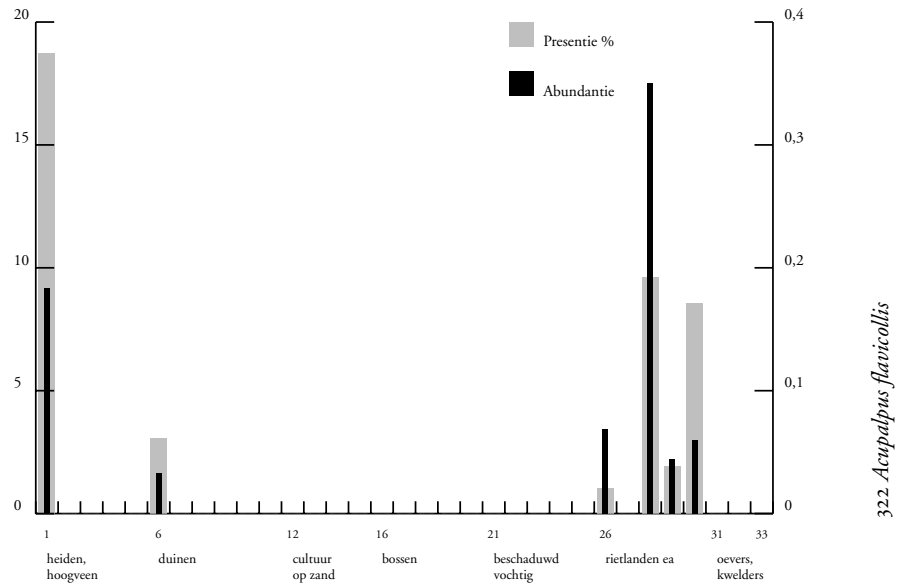
Voorkomen

In Nederland vooral op de hogere gronden. Op de Britse Eilanden zeer plaatselijk, van East Anglia tot Cornwall en de Scilly Islands; de laatste waarnemingen zijn hoofdzakelijk beperkt tot Zuid-Engeland (LUFF 1998). Niet in Wales, Schotland en Ierland; in Groot-Brittannië op de waarschuwingslijst (HYMAN 1992). In Denemarken zeldzaam en verspreid in het oosten van Jutland en op de eilanden, alleen iets algemener in het uiterste noorden van Seeland (BANGSHOLT 1983). In Zweden verbreid en vrij algemeen in het zuiden, in Noorwegen beperkt tot het zuidoosten, in Finland zeldzaam maar tamelijk verbreid in het zuiden (LINDROTH 1945, 1986). In Duitsland vooral ten oosten van de Elbe niet zeldzaam, plaatselijk algemeen, zeldzamer in het westen en zuiden (HORION 1941). In de omgeving van Berlijn op de Rode Lijst (BARNDT ET AL. 1991). In het Rheinland alleen in veengebieden (HORION 1954). In Zwitserland in het westen en noorden, van Genève tot aan de Bodensee verbreid en niet zeldzaam (MARGGI 1992). In België voornamelijk in het lage westelijke deel van het land, zeldzaam in het oosten (DESENDER 1986). **Status:** in Nederland en het omliggend gebied is het aantal waarnemingen overal toegenomen (DESENDER & TURIN 1986, 1989).

Oecologie

Hygrofiel. Deze soort is typisch voor rivieroeveren in vrij open terreinen met een ijle vegetatie van o.a. russen (*Juncus*) en zeggen (*Carex*), bij voorkeur op fijn zand bedekt met een dun laagje silt en mossen (LINDROTH 1974, 1986, LUFF 1998). Ook aan de oevers van poelen en meren, op open plekken tussen veenmospollen (*Sphagnum*), soms in gezelschap van *A. parvulus*. In Midden-Europa in het laagland en het middelgebergte, in open rivierdalen tot maximaal ca. 1000 m (BURMEISTER 1939). Marggi (1992) noemde het een typische soort van veenmoerassen met een vrij dichte vegetatie en leemputten, die gevonden kan worden in detritus van grassen en zeggen.

Vangpotten. Groep: G2 (15 series, 79 individuen). De vangsten komen in hoofdzaak uit de vochtige terreintypen, zoals hoogveen [1] en de rietlanden en akkers in de IJsselmeerpolders en op drooggevalen gronden [28-30]. Ook deze soort is, evenals de meeste andere *Acupalpus*-soorten, naar alle

waarschijnlijkheid naar verhouding te weinig vertegenwoordigd in het vangpotmateriaal. **Eurytopie:** 4 (PRES = 0,18 en SIM = 0,59). **Bodem:** lemig zand. **Vocht:** 5. **Begeleiders:** *Pterostichus vernalis* 93,3% (2,8%), *Pterostichus nigritarhaeticus* 86,7% (3%), *Pterostichus niger* 80% (1,9%), *Pterostichus strenuus* 80% (1,9%) en *Stenolophus mixtus* 73,3% (8,9%).

Biologie

Nachtactief? Voortplanting in het voorjaar. Overwintering als imago. De larve is onbekend.

Dispersie: macropteer. De vleugels zijn goed ontwikkeld, zij het iets beneden het optimum; seizoensgebonden ontwikkeling van de vliegspieren (DESENDER 1989A). Vliegwaarnemingen o.a. uit Drenthe, per halve maand: april 1/0, mei 95/31, juni 8/1 (TVH). Ook in aanspoelsel aan zee (LINDROTH 1986).

Bedreiging

Niet bedreigd. Onvoldoende gegevens over de waarde als indicatorsoort.

323 *Acupalpus (Acupalpus) meridianus*

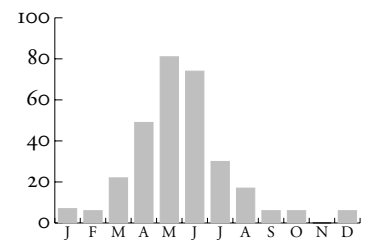
Areaal

West-Palearctische soort. Van het zuiden van Fennoscandië tot Midden-Spanje en Zuid-Italië, inclusief de eilanden, Griekenland en Kreta. Naar het oosten tot de Oeral, Klein-Azië en de Kaukasus. **Areaalkarakteristiek:** 9, Nederland: subcentraal.

Voorkomen

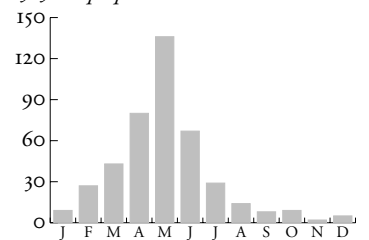
In Nederland verbreid in een groot deel van het land, minder algemeen op de strikte zandgronden. Op de Britse Eilanden algemeen in de zuidelijke helft van Engeland, verder zeldzaam of afwezig, in Wales aan de kust (LUFF 1998). In Denemarken zeldzaam in Jutland, maar verbreid op de eilanden (BANGSHOLT 1983). In Zweden verspreid in het zuiden tot ca. 60° noorderbreedte, in Noorwegen aan de kust, beperkt tot het zuidoosten, in zuiden van Finland slechts incidenteel (LINDROTH 1945, 1986). In Duitsland verbreid, over het geheel niet zeldzaam tot algemeen op leem (HORION 1941). In

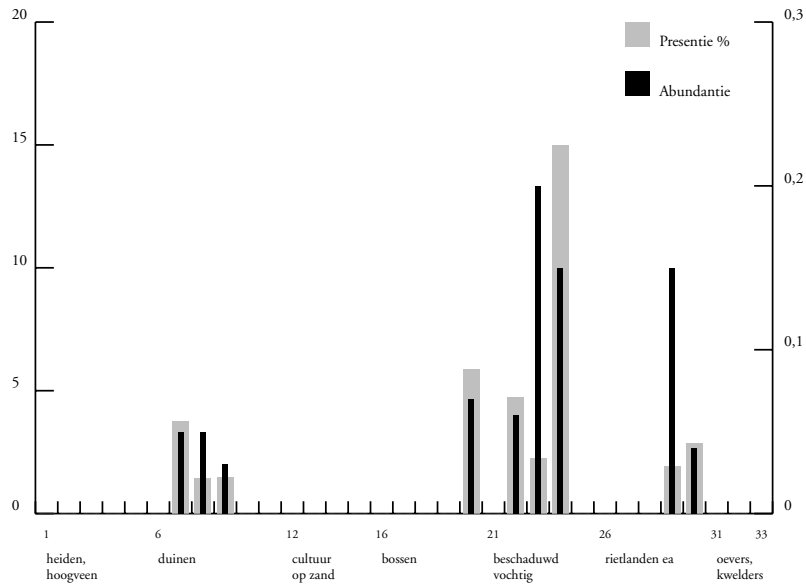
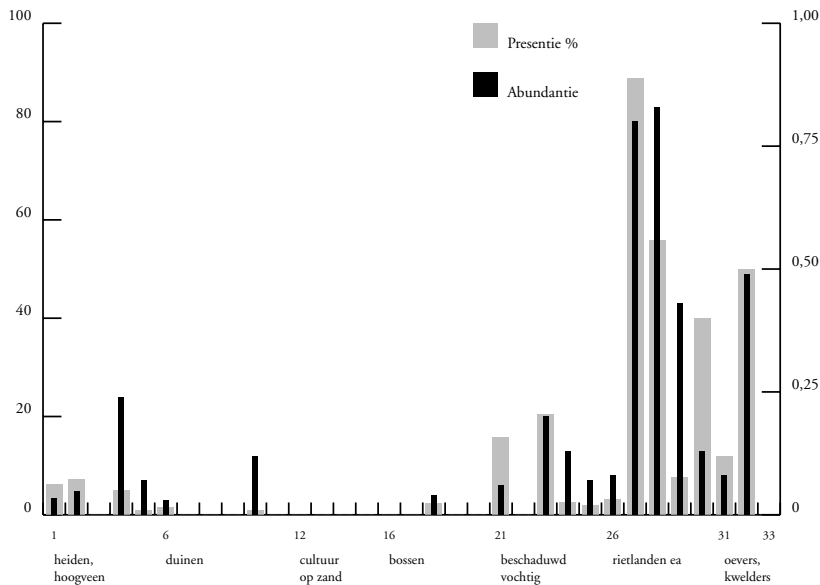
Plaat 14:6

322 *Acupalpus flavicollis*

323 *Acupalpus meridianus*

323 *Acupalpus meridianus*324 *Acupalpus parvulus*

Vangpotten. Groep: E1 (16 series, 28 individuen). De vangsten komen in hoofdzaak uit vochtige terreintypen, zoals vochtige (loof)bossen [20, 22-23] en van drooggevalle gronden zoals akkers in de IJsselmeerpolders [29-30]. Een hoge score vinden we daarnaast in de ruderaal terreinen [24]. De vangsten uit duinterreinen [7-8] passen slecht in dit beeld, of ze zouden verklaard moeten worden vanuit het overwegend dynamische, instabiele karakter van de habitat. **Eurytopie:** 5 (PRES = 0,27 en SIM = 0,66). **Bodem:** kalk. **Vocht:** geen voorkeur. **Begeleiders:** *Pseudoophonus rufipes* 75% (2,2%) en *Nebria brevicollis* 75% (1,8%).

Biologie

Volgens Burmeister (1939) wellicht deels overdag actief. Voortplanting in het voorjaar. Adulten kunnen gedurende het gehele jaar worden aangetroffen. Overwintering als imago in de bodem of in hooihopen. De larve is opgenomen in de tabellen van Arndt (1991) en Luff (1993).

Dispersie: macropteer. De ontwikkeling van de vleugels is iets beneden het optimum. De vliegspieren zijn bij een groot deel van de populatie functioneel (DESENDER 1989A). Uit Drenthe één vliegwaarneming: mei 1 (TVH). Volgens Luff (1998) vliegt de soort zeer gemakkelijk in het voorjaar tijdens de reproductieperiode.

Bedreiging

Geen gegevens over de aard van de bedreiging. Niet geschikt als indicator.

324 *Acupalpus (Acupalpus) parvulus*

Synoniem

Acupalpus dorsalis (Fabricius).

Areaal

Palaarctische soort. In geheel Europa, met uitzondering van het noorden. Naar het oosten tot Oost-Siberië, de Kaukasus en Centraal-Azië. Zie ook de notitie onder 'Taxonomie'. **Areaalkarakteristiek:** 9, Nederland: subcentraal.

Voorkomen

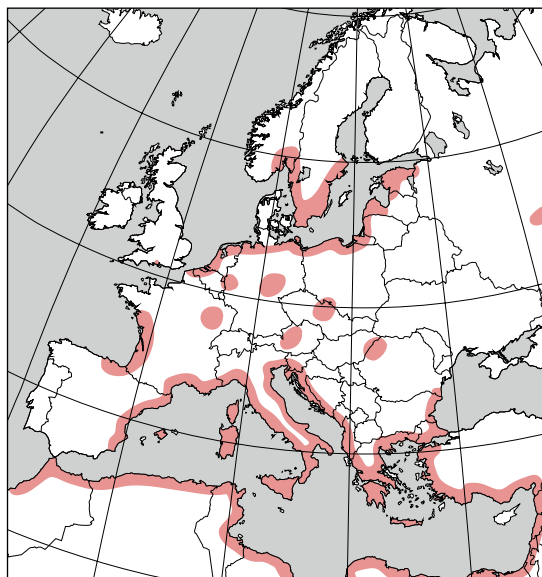
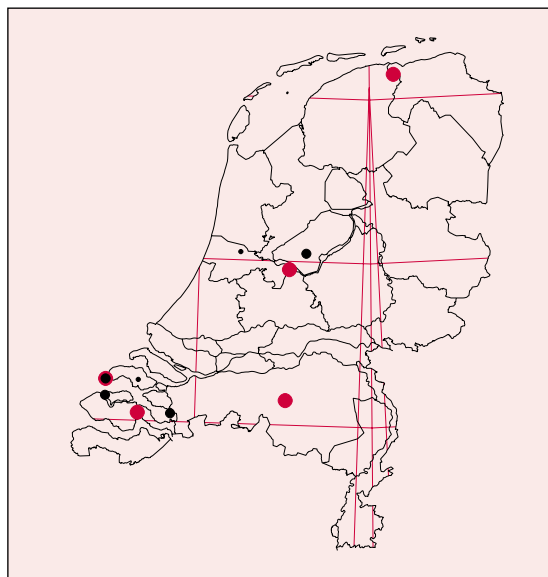
In Nederland over het gehele land verbreid. Het minst gemeld van de kleigebieden, maar dit kan ten dele verklaard worden door de lagere verzamelintensiteit. Op de Britse Eilanden verbreid, noordelijk tot Zuidwest-Schotland maar plaatselijk in het westen en het noorden van Groot-Brittannië; recent ook op het eiland Man (LUFF 1996, 1998). Wel op de Ierse faunalijs (SPEIGHT ET AL. 1982), maar concrete gegevens zijn niet bekend. In Denemarken vrij algemeen en verbreid (BANGSHOLT 1983). In Zweden en Finland verbreid in het zuiden, in Noorwegen alleen in het zuiden aan de kust (LINDROTH 1945, 1986). In Duitsland overal verbreid en over het algemeen niet zeldzaam, tot plaatselijk algemeen in moerasige gebieden (HORION 1941). Niettemin zowel in de omgeving van Berlijn (BARNDT ET AL. 1991) als in Baden-Württemberg op de Rode Lijst (TRAUTNER 1992B). In Zwitserland zeer zeldzaam in de Jura en de omgeving van Genève, slechts enkele waarnemingen en derhalve op de Rode Lijst (MARGGI 1992). In België verbreid en algemeen in het noordwestelijke lage deel van het land, verspreid in het noorden. In de Ardennen zeer

Zwitserland verbreid en algemeen in het westen en noorden, verder zeldzaam (MARGGI 1992). In België in het gehele land (DESENDER 1986).

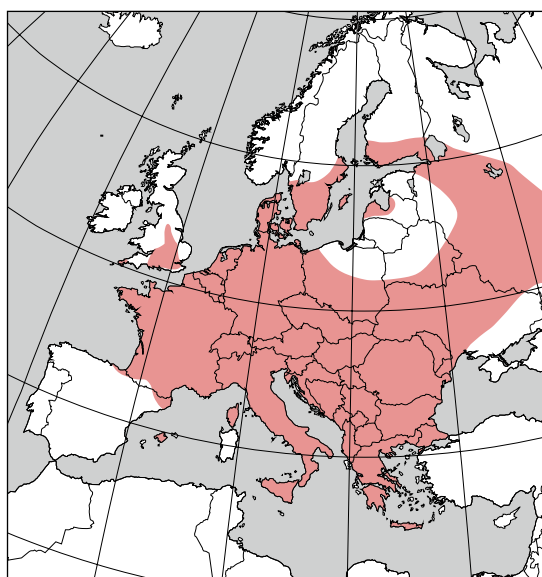
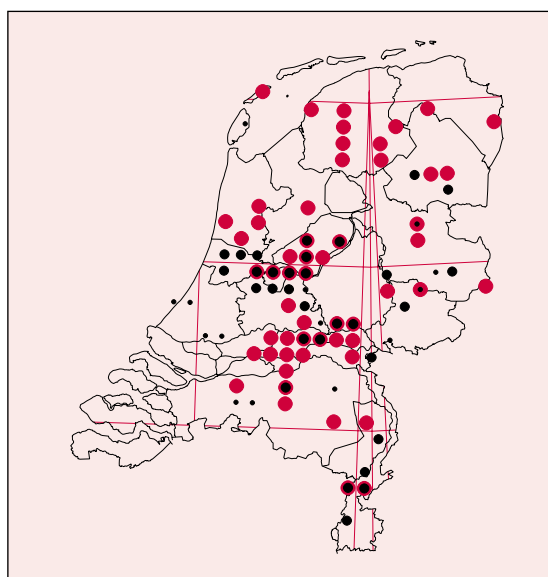
Status: in Nederland en het omliggend gebied is het aantal waarnemingen achteruitgegaan, vooral in België (DESENDER & TURIN 1986, 1989).

Oecologie

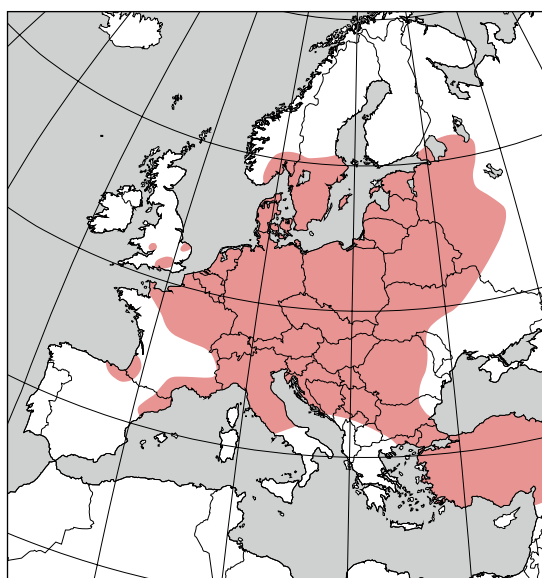
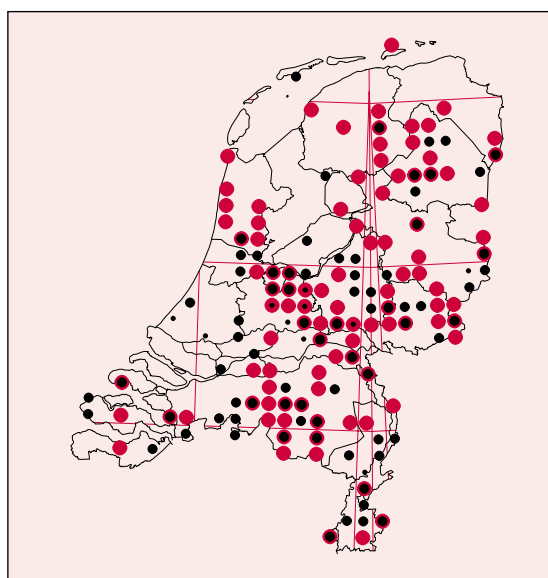
Minder hygrofiel dan de overige *Acupalpus*-soorten, en niet gebonden aan de onmiddellijke nabijheid van water; talrijk in tuinen en op akkers in het gebied rond Londen (LUFF 1998). Op matig vochtige tot vochtige, zongeëxponerde, kleiige of zandig-kleiige of venige bodem, op open plekken in vegetaties van grassen, o.a. cultuurland (akkers) en ruderaal plekken nabij menselijke nederzettingen (LINDROTH 1974, 1986). Volgens Burmeister (1939) ook op humusrijke bodem op kapvlakten in bossen, tuinen en op modderige oevers. Bewoner van het laag- en heuvelland tot in het middelgebergte, in Zwitserland met name ook op ruderaal plaatsen op zand- of leembodem met mossen (MARGGI 1992).

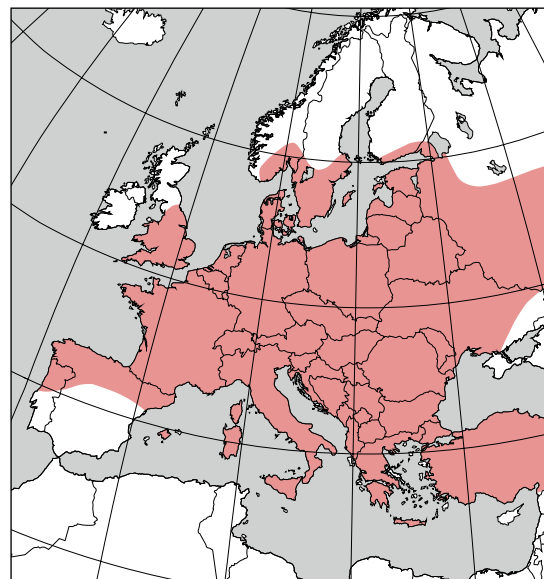
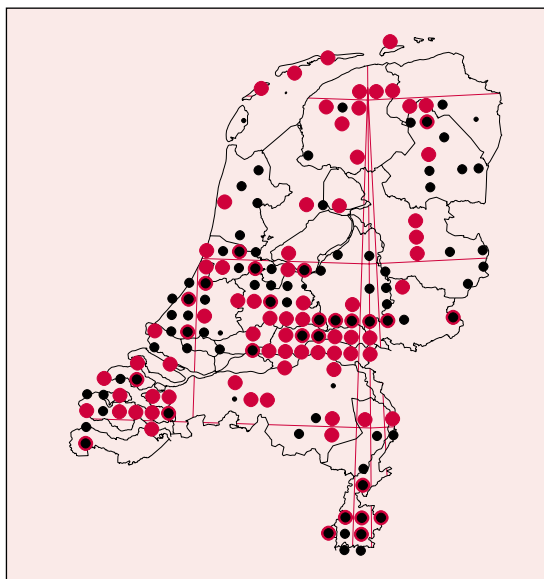
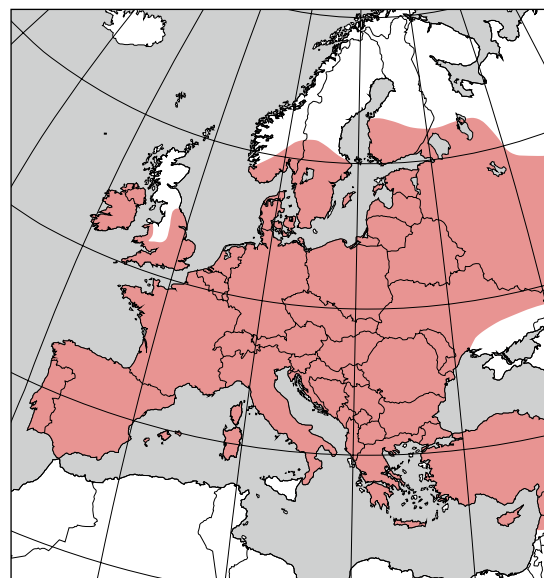
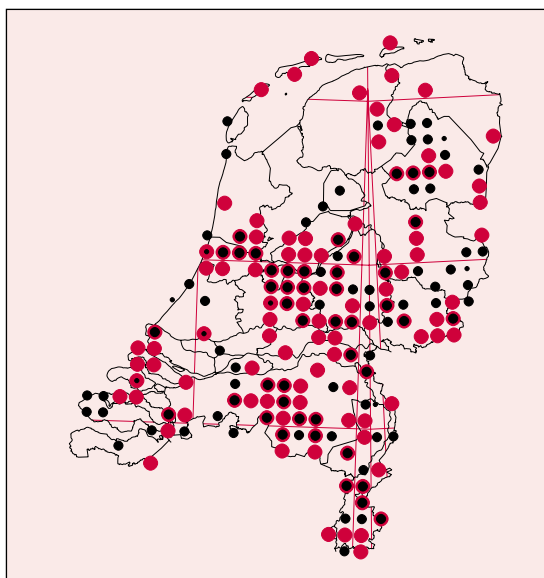
320 *Acupalpus elegans*

321 *Acupalpus exiguus*

322 *Acupalpus flavicollis*

323 *Acupalpus meridianus*324 *Acupalpus parvulus*

zeldzaam of ontbrekend in een vrij groot gebied.

Status: in Nederland en het omliggend gebied geen grote veranderingen in het aantal waarnemingen (DESENDER & TURIN 1986, 1989)

Oecologie

Hygrofiel. Op open, zongeëxponeerde of licht beschaduwde, meestal zandig-kleiige bodem, langs stilstaand of stromend water, op kale plekken tussen een rijke vegetatie met russen (*Juncus*), paardenstaarten (*Equisetum*) en zeggen (*Carex*) (LINDROTH 1974, 1986). Soms, samen met *A. flavicollis*; volgens Luff (1998) vooral op vochtige, zure, venige bodem in de nabijheid van dichte begroeiing. Een soort van het laagland en het middelgebied (BURMEISTER 1939, MARGGI 1992).

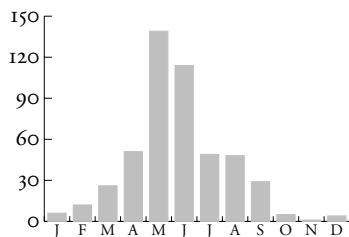
Vangpotten. Groep: H2 (116 series, 1.765 individuen). De vangsten komen vooral uit de rietlanden in de polders [27-28], vochtige, recent drooggevalen gronden [29-30] en oevers [32]. Minder waargenomen in uiteenlopende matig vochtige terreintypen met doorgaans een vrij dichte begroeiing, zoals heiden en graslanden [4, 21, 23-26]. **Euryto-**

pie: 6 (PRES = 0,55 en SIM = 0,69). **Bodem:** lemig zand. **Vocht:** 5. **Begeleiders:** *Pterostichus strenuus* 87,1% (16,1%), *Loricera pilicornis* 77,6% (13%) en *Pterostichus vernalis* 75,9% (17,4%).

Biologie

Dagactief. Voortplanting in het voorjaar. Overwintering als imago in een droger winterbiotoop, waar hij gericht naartoe vliegt (BURAKOWSKI 1959). De volwassen dieren kunnen het gehele jaar door worden aangetroffen. De larve is opgenomen in de tabellen van Arndt (1991) en Luff (1993).

Dispersie: macropteer. Volgens Desender (1989A) steeds met optimaal ontwikkelde vleugels en vliegspieren en derhalve goed aangepast aan de instabiele habitat. Hij heeft een groot dispersievermogen en is geregeld in aantal (>50) aangetroffen in aanspoelsel aan de Finse kust (PALMÉN 1944). Vliegwaarnemingen in Drenthe gedurende een groot deel van het jaar, per halve maand: april 2/11, mei 48/28, juni 8/6, juli 4/2, augustus 0/3, september 1/1 en oktober 2/0 (TVH).

324 *Acupalpus parvulus*

Bedreiging

Niet bedreigd. De waarde als indicatorsoort is gering door de vrij grote eurytopie binnen natte terreintypen.

Taxonomie

Volgens Müller (1926) omvat deze soort in feite drie soorten:

GENUS PERIGONA

soort 325

De in Europa voorkomende soort is klein, ca. 2,5-3 mm en geelbruin van kleur.

Areaal

Het genus telt meer dan 150 soorten, die voor het overgrote deel in de subtropische en tropische gebieden van Zuid-oost-Azië voorkomen. De bij ons voorkomende soort is een kosmopoliet.

Oecologie en biologie

Zie soortbespreking. Niet in vangpotten.

Taxonomie

Opgenomen in alle Midden-Europese tabellen.

325 Perigona (Perigona) nigriceps**Areaal**

Kosmopoliet. Het oorspronkelijke verspreidingsgebied ligt waarschijnlijk in zuidelijk Azië (India, Sri Lanka). In Europa vooral Mediterraan goed verbreid: in Spanje, Italië en het Balkanschiereiland. In zuidelijk Midden-Europa (o.a. Zwitserland, Hongarije, Oekraïne) verbreid, maar plaatselijk en zeldzaam (MARGGI 1992). In Noordwest-Europa bekend vanaf de vorige eeuw en in Midden-Europa vanaf 1902 (LINDROTH 1986), maar de vangsten zijn steeds zeer verspreid en incidenteel. Ook op Madeira, de Azoren, Kaap Verdië, Ethiopië, Madagaskar, Vietnam Sumatra, Borneo, Nieuw-

A. parvulus (= *dorsalis*), *A. maculatus* en *A. notatus* (O.A. BURAKOWSKI 1957, MARGGI 1992). Zo slaat het onder *A. dorsalis* vermelde voorkomen op Madeira en de Canarische Eilanden, op *A. maculatus* en *A. notatus* (MACHADO 1992). Het wachten is op een grondige revisie van deze groep (ZIE OOK MARGGI 1992).

Guinea, Japan, Maleisië, Nieuw-Caledonië en in Noord-Amerika. **Areaalkarakteristiek:** 4, zwerver.

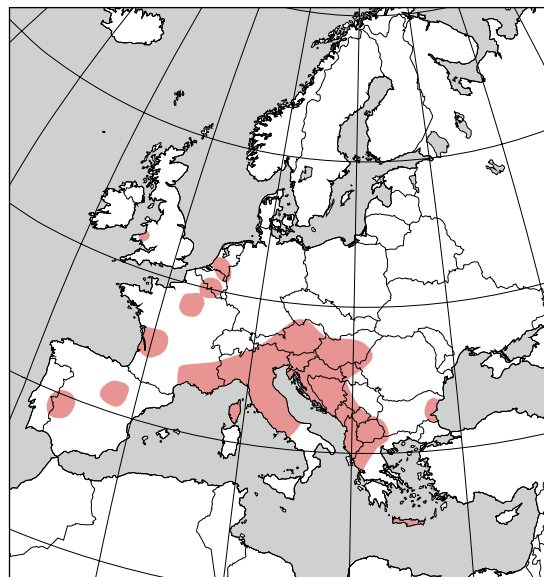
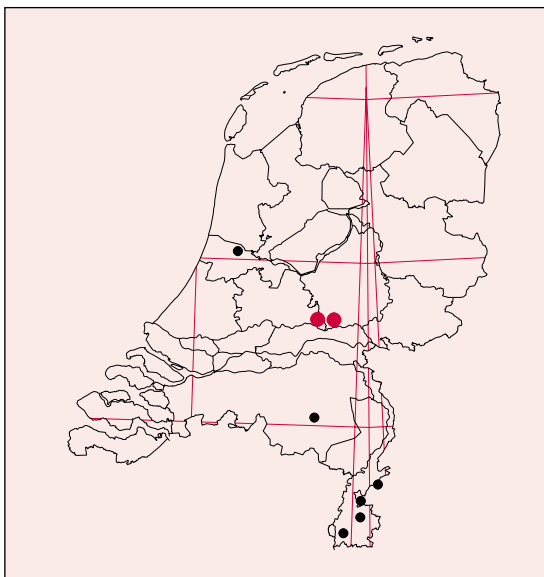
Voorkomen

In Nederland zeer verspreid, maar de meeste vangsten komen uit Zuid-Limburg. Op de Britse Eilanden pas waargenomen in de twintigste eeuw in de omgeving van Londen, nu verspreid maar incidenteel in het zuidelijke deel van Engeland, noordelijk tot Yorkshire en Zuid-Wales, waarschijnlijk nog steeds uitbreidend (LUFF 1998). In Denemarken zeer zeldzaam (BANGSHOLT 1983). In Zuid-Zweden zeldzaam en zeer plaatselijk, in Noorwegen slechts één waarneming (LINDROTH 1945, 1986). In Finland enkele vangsten vanaf 1960. In Duitsland verspreid en zeldzaam, o.a. in het Rheinland, waarschijnlijk geïmporteerd met plantenmateriaal (HORION 1941), verder in Berlijn, Sachsen, Bayern en Baden-Württemberg meest incidenteel (BARNDT ET AL. 1991, TRAUTNER & MÜLLER-MOTZFELD 1995). In Zwitserland verspreide waarnemingen in de lagere delen van het land in het westen en noorden en Tessin (MARGGI 1992). In België slechts enkele vangsten in het midden en westen van het land, maar vrij verbreid in het uiterste zuidoosten tegen de grens met Luxemburg en Frankrijk in de omgeving van Chimay; uit Vlaanderen onvoldoende gegevens (DESENDER ET AL. 1995).

Status: in Nederland en het omliggend gebied is het aantal vindplaatsen gemiddeld gelijk gebleven (DESENDER & TURIN 1986, 1989).

Oecologie

Een soort die voorkomt in afval van tuinplanten en oude stro- of hooihopen o.a. in de nabijheid van hertenkampen (LINDROTH 1974, 1986). Zo meldden Reclaire & Van der Wiel (1946)

325 *Perigona nigriceps*